

Notat - Høyringsutkast

Til: Alle bestandsplanområde i Stryn kommune, alle storvald i Stryn kommune, Stryn Hjorteutval, Stryn Ettersøkslag, Stryn Jeger- og fiskeforening.

Kopi til: Volda kommune, Stadt kommune.

Vår sakshandsamar:

Odd Rønningen

Vår ref:

19/1271-1

Dato:

07.11.2019

Kommunale mål for hjorteforvaltninga i Stryn 2020-2032.

Innhald.	Side
1. Bakgrunn for utarbeiding av overordna mål.	2
1.1 Gamle måldokument	2
1.2 Kvifor nye mål	2
1.3 Krav til kommunale mål for hjorteforvaltninga.	3
2. Kva veit vi om hjortestammene i Stryn kommune pr i dag?	3
2.1 Dei har auka.	3
2.2 Vektene på dyra har gått ned	6
2.3 Kjønnbalansen er unaturleg	7
2.4 Vi kjenner leveområda deira	8
2.5 Viktige regionale trekkveggar må sikrast og kollisjonsfaren må ned.	8
2.6 Faren for sjukdom aukar med større bestandar	9
2.7 Vinterbeiteressursane er begrensa, beiteskadene er betydelege og hjorten kan truge det biologiske mangfoldet.	9
3. Organiseringa av hjorteforvaltninga i Stryn kommune.	10
3.1 Kommunen sine oppgåver	11
3.2 Kommunale viltfond.	12
3.3 Andre viktige aktørar i viltforvaltninga i kommunen.	12
3.4 Grunneigarorganisasjonen.	12
3.5 Framtidig organisering utifrå hjortebestandar sitt leveområde.	15
4. Oppsummerte utfordringar som måldokumentet må løyse.	17
5. Framlegg til nytt måldokument	19
6. Vedlegg.	21

1. Bakgrunn for utarbeiding av overordna mål.

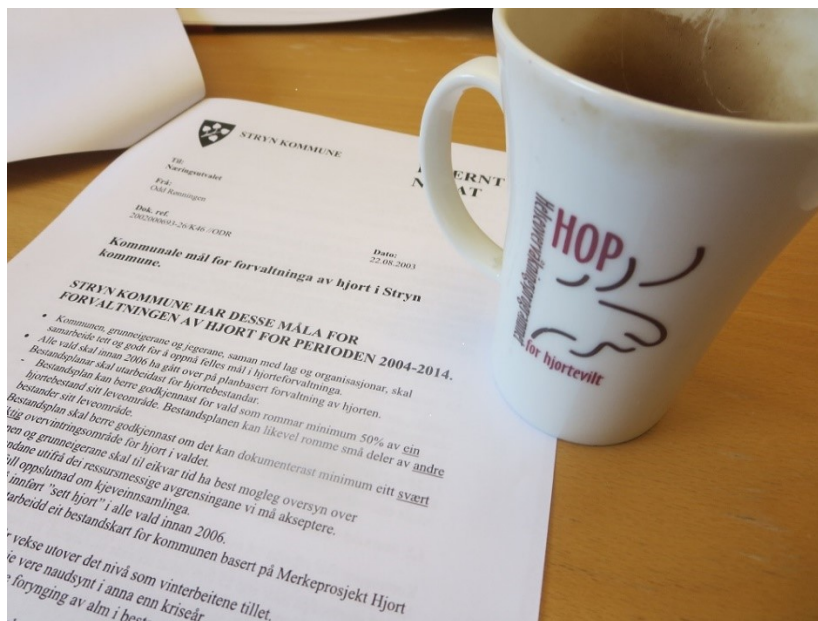
1.1 Gamle måldokument.

Den 17.09.2003 vedtok Stryn kommune disse måla for forvaltninga av hjort for perioden 2004-2014:

- Kommunen, grunneigarane og jegerane, saman med lag og organisasjonar, skal samarbeide tett og godt for å oppnå felles mål i hjorteforvaltninga.
- Alle vald skal innan 2006 ha gått over til planbasert forvaltning av hjorten. Bestandsplanar skal utarbeidast for hjortebestandar.
- Kommunen og grunneigarane skal til eikvar tid ha best mogleg oversyn over hjortebestandane utifrå dei ressursmessige avgrensingar vi må akseptere.
- Ingen hjortebestand får vekse utover det nivå som vinterbeitene tillet.
- Ingen hjortebestand får vekse så stor at hjorten utgjør eit betydeleg trafikkproblem.
- Alle hjortebestandar skal ha ein mest mogleg naturleg alders- og kjønnsamansetjing.
- Hjortejakta skal føregå på ein mest mogleg human, sikker og samfunnstilpassa måte.

Desse sju målformuleringane var vidare utgreidd i måldokumentet både for å avklare omgrep som måldokumentet nyttar, og samstundes gjera måldokumentet eigna for etterprøving av resultat.

Sjølv om dei kommunale mål for forvaltning av hjort ikkje har vore fornya etter at målperioden gjekk ut i 2014 har måldokumentet vore brukt ved alle høve der nye bestandsplanar skulle godkjennast.

1.2 Kvifor nye mål?

Dei mest sentrale lovdokument som gjev bakgrunn for dei kommunale måla er viltlova med forskrifter. Forskrift om forvaltning av hjortevilt (FOR-2016-01-08-12) klargjer kravet om kommunale måldokument i §3, der det heiter:

«Kommunen skal vedta mål for utviklingen av bestandene av elg, hjort og rådyr der det er åpnet for jakt på artene. Målene skal blant annet ta hensyn til opplysninger

om beitegrunnlag, bestandsutvikling, skader på naturmangfold, jord- og skogbruk og omfanget av viltulykker på veg og bane».

Måldokumentet er eit strategisk dokument for kommunen sitt arbeid med å sikre at kommunale mål vert følgt opp i praktisk forvaltning. For i medhald av hjorteviltforskrifta §12, §13 og §14 skal kommunen godkjenne bestandsplanområde for hjorteviltforvaltninga, og i medhald av §15, §16 og §17 skal kommunen også godkjenne alle bestandsplanane. §15 i forskrifta stiller som eitt av fleire krav at:

«Bestandsplanen skal innehalde mål for bestandsutviklingen, i samsvar med kommunens mål».

Dei kommunale måla er fyrst og fremst eit strategisk måldokument. I Stryn kommune har vi hatt planbasert forvaltning av hjortestammene heilt sidan 1999, då vi fekk det fyrste planområdet. Dei fleste bestandsplanane refererer direkte til det kommunale måldokumentet. Som døme har alle bestandsplanområde gjort ærlege forsøk på å stagge veksten i hjortestammen, i tråd med kommunale mål. Men som det går fram av dette notatet skal vi vise kvifor dette likevel ikkje har lukkast.

1.3 Krav til kommunale mål for hjorteforvaltninga.

Dei kommunale måla skal mellom anna ta omsyn til opplysningar om beitegrunnlag, bestandsutvikling og bestandsutviklinga sin verknad på naturmangfoldet, skader på skog- og jordbruk og omfanget av viltulykker i form av bilpåkøyrse.

Naturmangfoldlova (§8) stiller krav om fagleg grunnlag for offentlege vedtak:

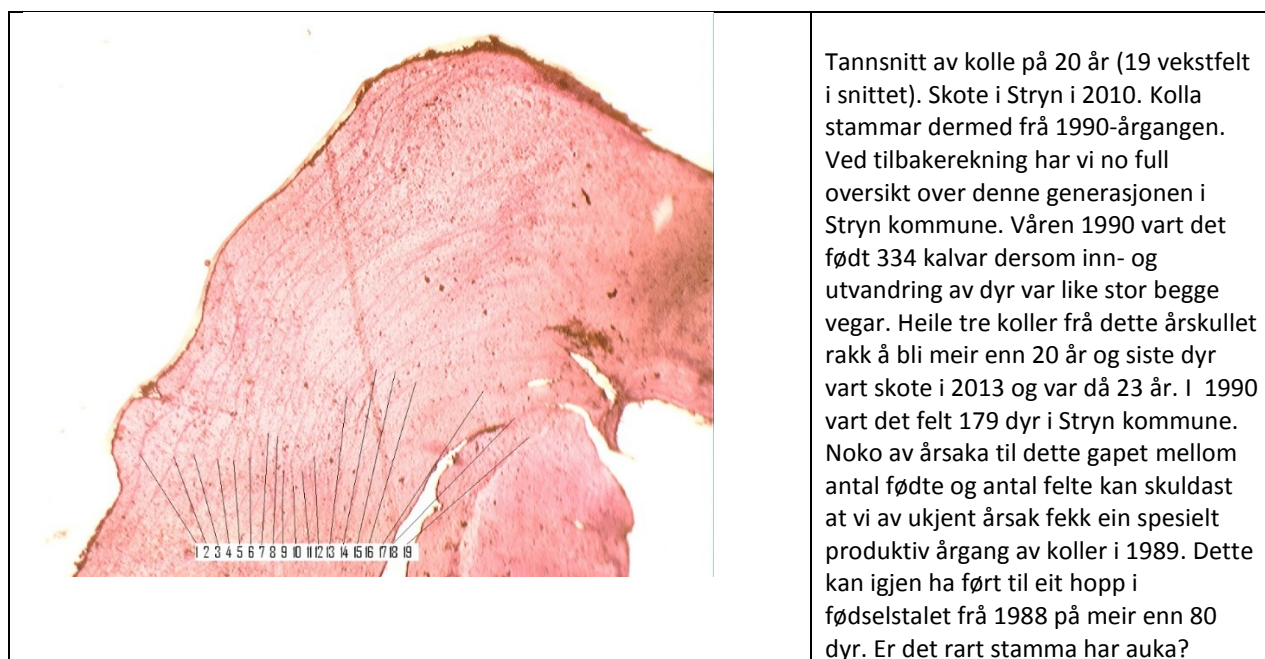
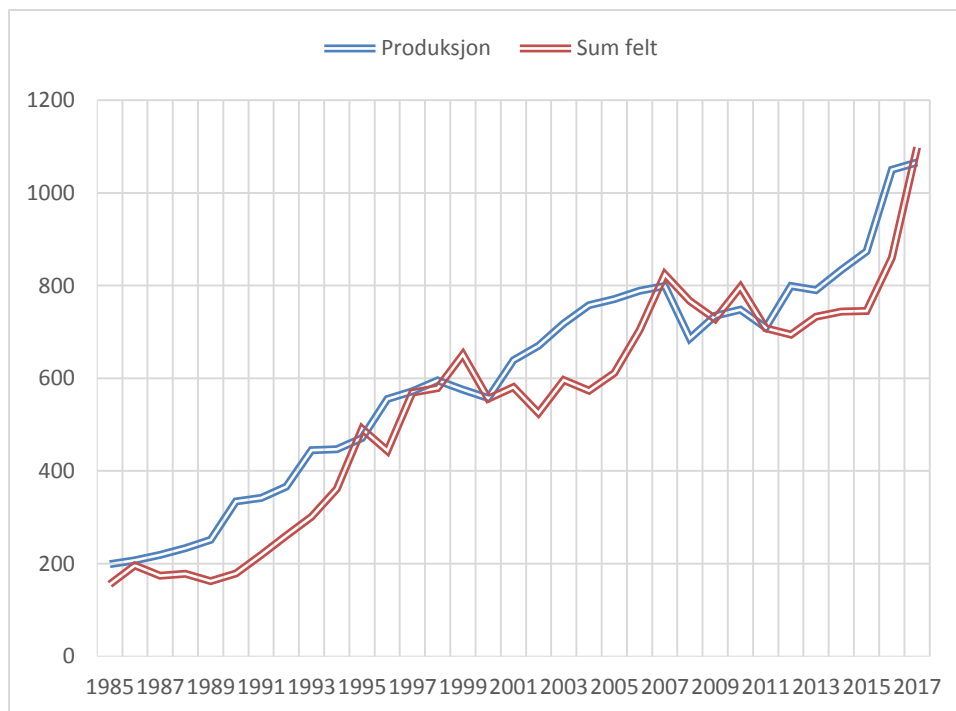
«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så lang det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologisk tilstand samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturgrunnlaget».

2. Kva veit vi om hjortebestandane i Stryn kommune?

2.1 Dei har auka

Ein hjortebestand i balanse er ein hjortebestand der det vert født akkurat nok individ til å erstatte den avgangen av dyr som skuldast jakt, påkøyrse, drukning, sjukdom, fallskader osv. Stryn kommune har følgt utviklinga i hjortestammene i kommunen sidan 1992, då vi starta aldersbestemming av alle felte dyr. Trass i at vi har hatt eit par vintrar med kulde og svolt for hjorten i denne perioden, har dette ikkje voge opp for manglande avskyting, og bestanden har auka monaleg i perioden som heilheit. Ved at vi har aldersbestemming på alle felte dyr kan vi rekne oss tilbake til kor store dei ulike generasjonane var då dei vart fødd som kalvar, og vi ser gapet mellom det vi burde ha felt og det vi valde å ta ut av dyr.

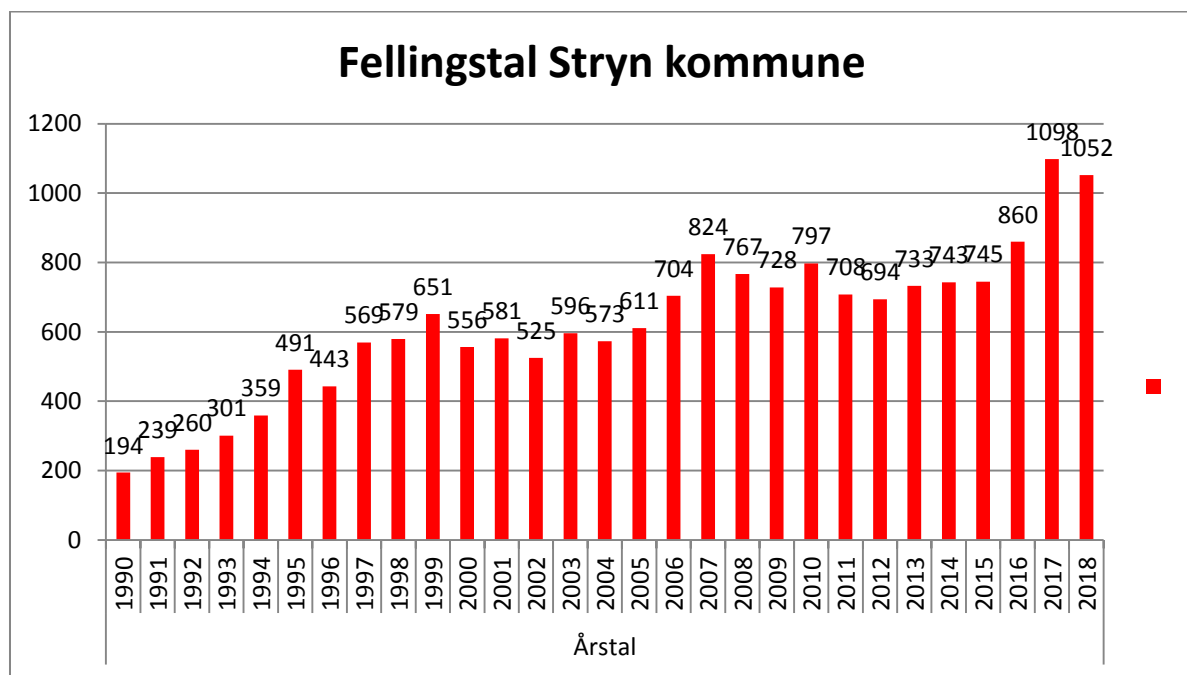
Grafen på neste side viser tilbakerekna produksjon i perioden 1985 til 2017, samanstillt med antal dyr skotne kvart av åra. I perioder der produksjonen er høgare enn tal felte dyr får hjortestammene ein auke. Som det går fram av figuren under har auken skjedd heile vegen frå 1985 til i dag avbrote av einskildår der det er skote like mykje dyr som det er produsert det same året.

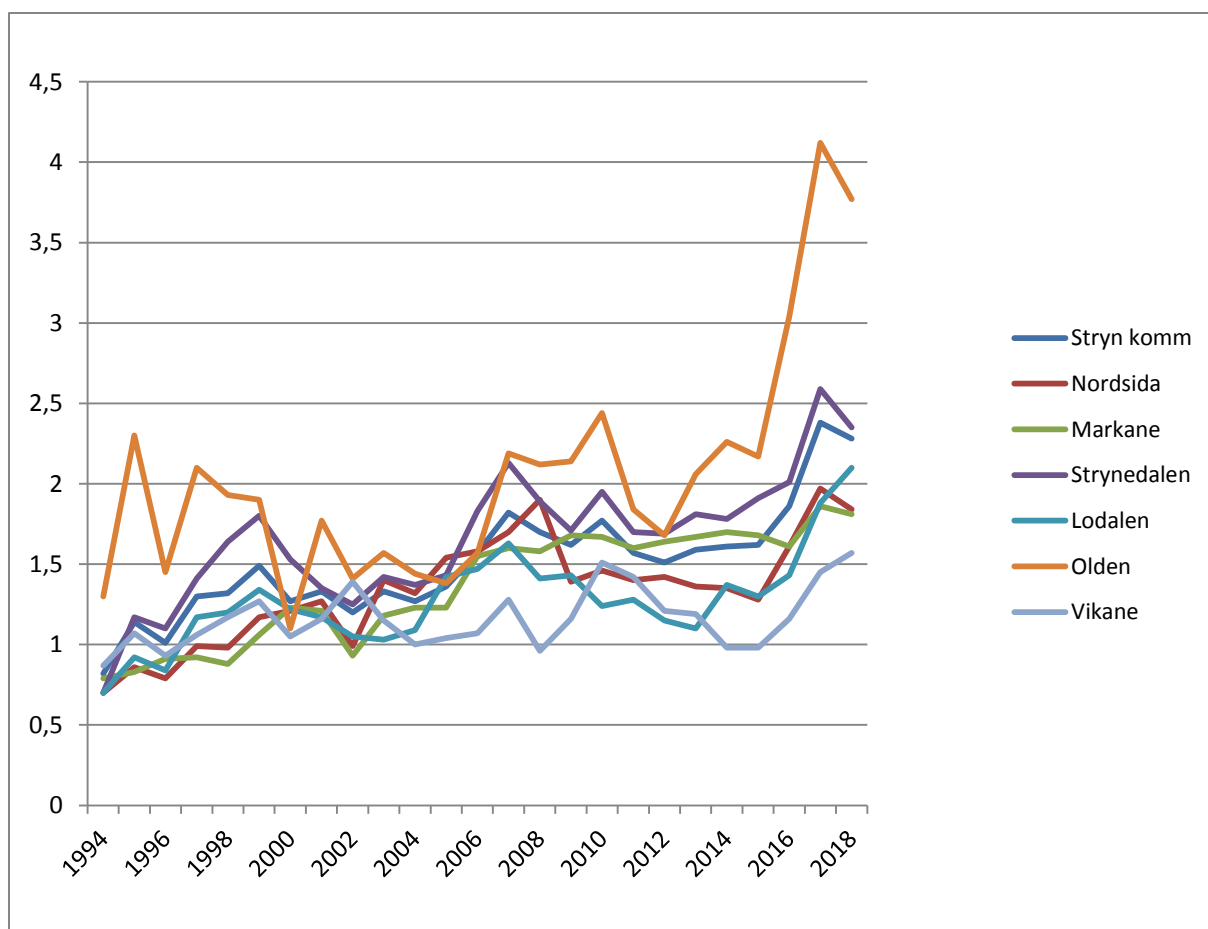
Det vi kan sjå er at produksjonen av hjort plutseleg kan stige med langt bortimot 100 dyr på eitt år. Dette skuldast i liten grad sparing av vaksne koller i einskildår. Derimot er sjansen stor for at dette skuldast spesielt produktive og/eller store årgangar av koller som kjem inn i produksjon på same tid og gjer at kalvetalet skyt i været neste år. Dette har skjedd i 1989, 1992, 1995, 2000 og sannsynlegvis i 2012. Tilsvarande har vi hatt ein veldig svak årgang i 2007, der produksjonen i 2008 fall med godt over 100 dyr. Dette kan skuldast hard vinter som har gjeve låge kalvevekter, som igjen har ført til at mange dyr som skulle hatt kalv i 2008 var for lette og utsatte fyrstegongskalvinga til året etter. Alt dette er biologi og noko vi kan gjera svært lite med.

Kommunen har hatt som mål å fyrst stabilisere hjortebestandane, og deretter redusere dei. Det vi kan lære av våre egne tal er at vi greier år om anna felle tilnærma like mykje dyr som det som vert født. Det har skjedd i 1995, 1999, 2007, 2008 og 2010. Men alle dei andre åra frå 1985 har bestanden auka fordi vi har skote for få dyr. Historia ser ut til å gjenta seg; Når vi får eit år med sterk auke i fellingsresultatet, vert grunneigarane skeptiske og modererer uttaket for å vera sikre på å «unngå utrydding av arten». Som eksempel kan dette ha skjedd i 1999 då vi hadde rekordavskyting, med sju påfølgjande år med kraftig underbeskatning. Ein like markert avskytingstopp kom i 2017, men for fyrste gong fall avskytinga det påfølgjande året (2018) berre i liten grad. Får vi til å gjenta same fellingsnivå også i 2019, kan endeleg bestanden vera på tur nedover.

Fellingstala vert presentert i diagrammet under.

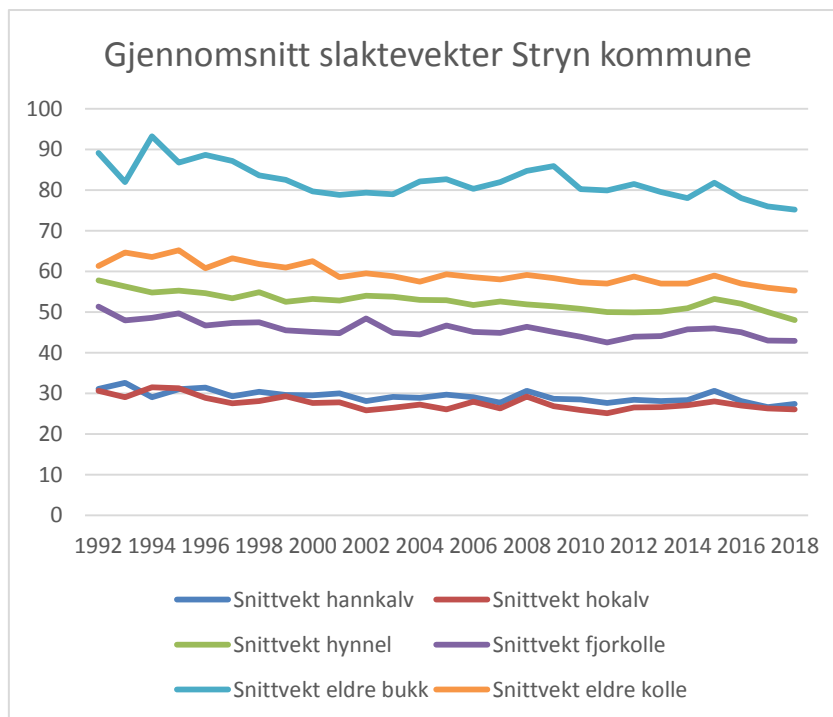
Dei tettaste hjortestammene i landet finn vi i øykommuner på vestlandet, og spesielt i Møre og Romsdal fylke. Også i Stryn er det stor variasjon i tettleiken på stammene målt i antal dyr felt pr 1000 dekar teljande hjorteareal. Som vi ser på figuren på neste side er det Olden/Oldedalen som har den tettaste bestanden. I 2017 vart det der felt meir enn ein hjort pr 250 dekar hjorteareal. Også andre storvald inn mot breen har høge fellingsstal, fyrst i Strynedalen og no også i Lodalen. Minst tettleik på stammene har Vikane, og dernest Nordsida.

Antal felt hjort pr 1000 dekar teljande hjorteareal

2.2 Vektene på dyra har gått ned.

Som det går fram av diagrammet på neste side har vektene på alle typer hjort gått betydeleg ned sidan 1992. Hjorteovervakingsprosjektet 1992-2006 konkluderte med at fyrste år med statistisk sikker vektreduksjon som skuldast tettheita av dyr kom i 1999. Spesielt kunne ein sjå denne verknaden på ungdyr – som står lågast på rangsstigen i matfatet. Dette ser ein spesielt i konkurransen om knappe vinterbeiteressurser. Men også kalven, som ikkje har opplevd nokon vinter når den vert skote om hausten, har gått ned i vekt. Dette kan henge saman med at kollene er i dårlegare hold på grunn av stor tettheit, og vidare at dette kan gje seinare fødslar, som gjev mindre kalveveker om hausten.

2.3 Kjønnbalansen er unaturleg.

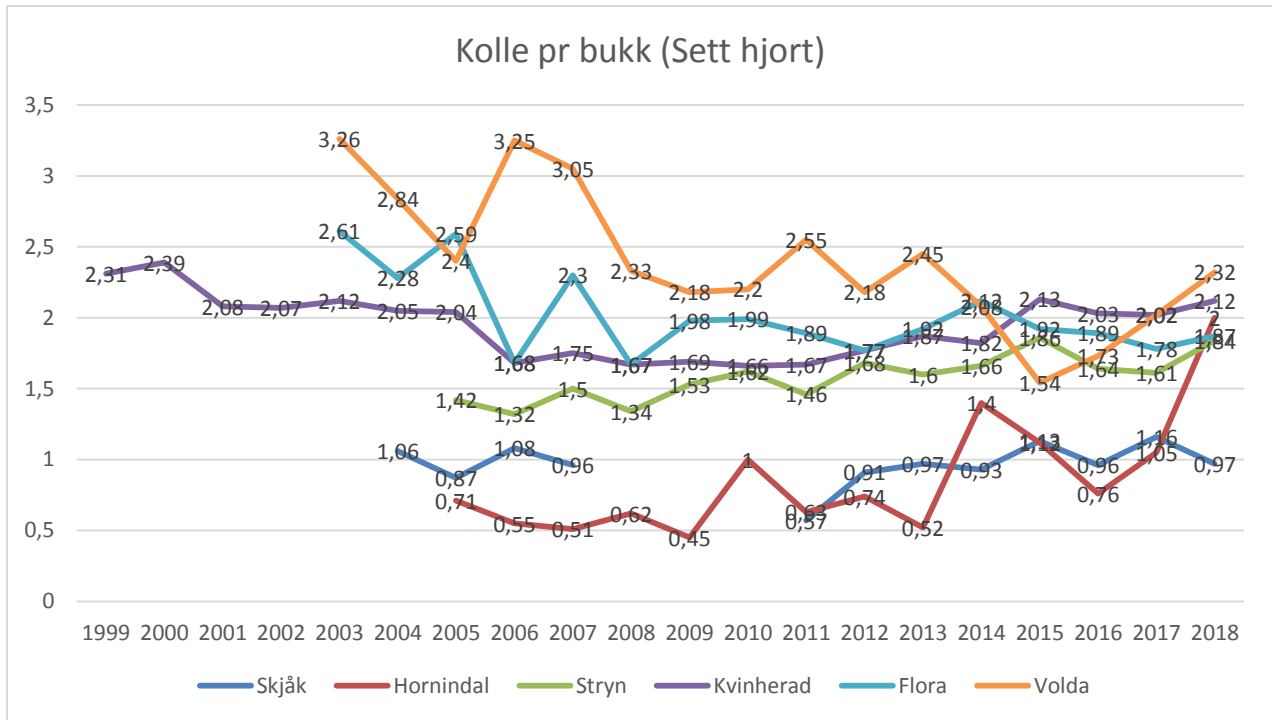
Gjennom Sett Hjort-registreringane som alle jegerar pliktar å delta i, kan vi fylgje utviklinga i kjønnbalansen i hjortebestandane våre. I ein naturleg (ujakta) bestand vil forholdet mellom kolle og bukk vera nær 1, det vil seie like mange koller som bukk. Vi må rekne med at dette naturlege kjønnforholdet også er det optimalt for arten.

Vi har samanlikna kolle/bukk-forholdet i vår kommune med nabokommunene Skjåk, Hornindal og Volda og dei store hjortekommunene Kvinherad og Flora. Tala er vist i diagrammet på neste side. Vi ser at i Stryn var under 1,5 kolle pr bukk fram til 2012, før det steig og nådde sitt høgaste punkt i 2018 med 1,8 koller pr bukk.

I Skjåk ser ein i jakta faktisk fleire bukk enn koller, i sterk kontrast til Volda der ein ser meir enn 2 koller pr bukk.

Ideelt sett burde kolle/bukk-forholdet ligge mykje nærare 1 enn 2. Dette sikrar både at vi har nok bukk til å ha ei produktiv stamme, og vi unngår seintfødte kalvar som følgje av ombrunst.

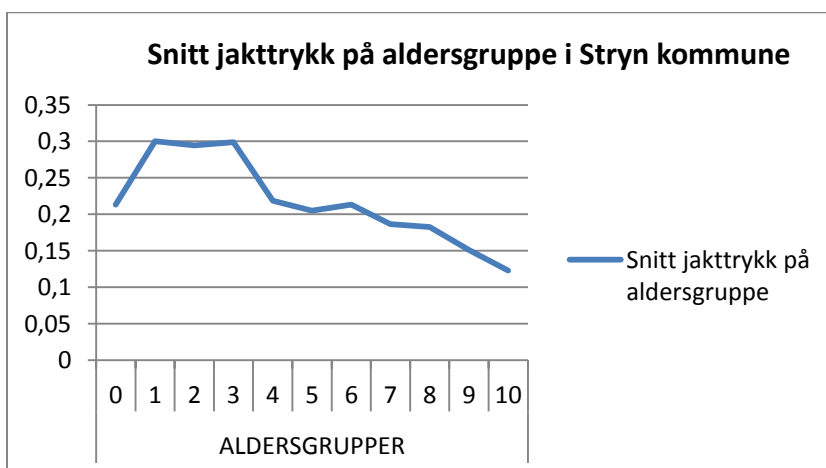
I fyrste runde bør det gjerast ein innsats for å redusere kjønnforholdet til under 1,5.

2.4 Det kan fellast enda meir kalv.

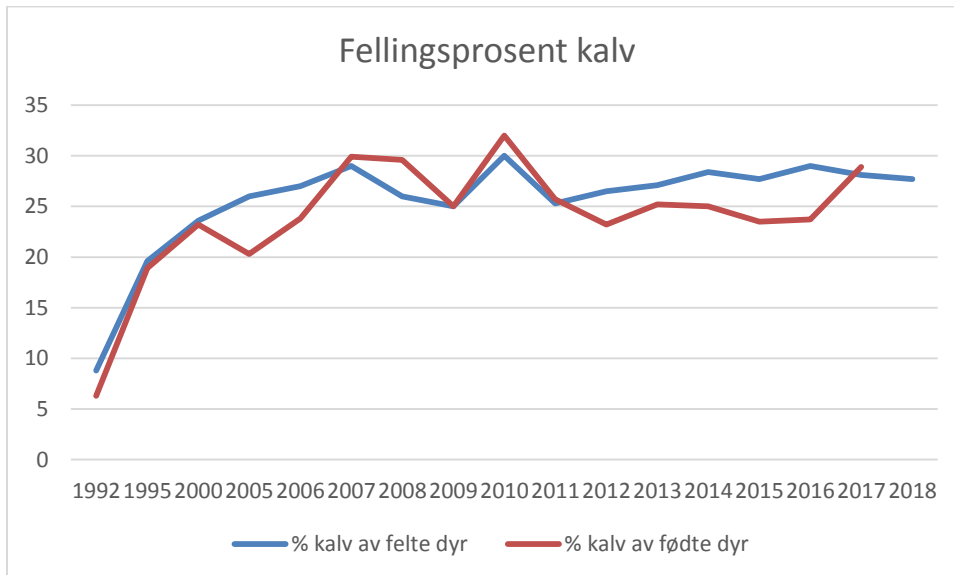
Trass i vektreduksjon hjå dyra er reproduksjonen framleis svært høg. Utifrå Sett hjort ser ein i vår kommune i snitt 0,7 kalv pr kolle. Dette er eit høgt tal. I ein naturleg hjortebestand, med rovvilt tilstades, vil mange hjortekoller miste kalven på grunn av predasjon. Dette igjen fører til at kolla kan legge på seg større fettreserver og kan fø ein større og sterkare kalv året etter, i tillegg til å auke eige kroppsvolum.

Skal ein bygge opp ei sunn og god hjortestamme er felling av ein stor nok andel kalv eitt av krava. Sjølv om mange opplever det som om dagens fellingsmønster har for stor andel kalv, er det viktig at jakttrykket på kalv vert auka. Jakttrykket, målt i uttak av kalv i høve fødte kalvar det aktuelle året er i snitt berre ca 23% i vår kommune. Til samanlikning er jakttrykket både på 1-åringar, 2-åringar og 3-åringar vesentleg høgare og utgjer om lag 30%. Tabellen under viser snittal for jakttrykket på dei ulike aldersgruppene i vår kommune.

I vår forvaltning har vi alltid tala om fellingsprosenten for kalv som % felte kalv av total antal felte dyr. I ein aukande hjortebestand er jakttrykket på kalv (% kalv felt av totalt antal født) mindre enn fellingsprosenten av kalv i tradisjonell tale. Dette er vist i tabellen på neste side.

Jakttrykket på kalv bør vera minimum 30% i arbeidet mot ei sunnare hjortestamme. Det vil seie at felte kalv av totalt antal felte dyr bør vera over 32%. Alle bestandsplanar bør ha innarbeidd målsetjing og strategi for å felle meir kalv enn det vi gjer i dag.

2.4 Vi kjenner hjorten sine leveområde.

I perioden 2000-2006 gjennomførde vi Merkeprosjekt Hjort Nordfjord som eit samarbeidsprosjekt mellom alle Nordfjord-kommunene. I 2007 utarbeidde Utmarksressurs AS ein delrapport om status for prosjektet så langt. Mykje materiale er innsamla etter 2007, men det er ikkje utarbeidd nokon sluttrapport.

191 dyr vart merka i vinterbeiteområda rundt omkring i alle dei 7 kommunene i Nordfjord. 37 dyr vart merkte i overvintringsområde i Stryn kommune som vi kjente frå før. Desse overvintringsområda er framleis dei same i 2020. I dei fleste overvintringsområda vart det merka svært få individ (2-3 koller). Spørsmålet var om dei var representative for den hjortebestanden som overvintra i det aktuelle området. Vi fekk ved eit feiltak ei god stadfesting på at vi kunne gjera det på denne måten: På Bryggja i Vågsøy var tre dyr planlagt merka, men på grunn av ei mistyding merka veterinæren året etter tre dyr i tillegg. Det vi registrerte var at dei tre siste gjorde akkurat som dei tre fyrste; Dei trakk mot Vanylven på Sunnmøre på sommarbeite. Vi fekk dermed bekrefte at vi kan få mykje informasjon om hjortebestandar sine leveområde berre med 2-3 merka hjortekoller i same vinterområde.

2.5 Viktige regionale trekkvegar må sikrast og kollisjonsfaren må ned.

Merkeprosjekt Hjort Nordfjord har avdekkja fleire regionalt viktige trekkvegar. Hjortestammer med vinterbeiteområde heilt ut til Lote har regionalt viktige trekk austover til og frå sommarbeite på fjellryggen mellom Nordfjorden og Hornindalsvatnet og kryssar rv 15 mellom Sindre og Vegtun. Meir detaljert skjer kryssingane mest konsentrert mellom Stryn Mekaniske Verkstad og sørenden av

Langesetvatnet og i området mellom Skogstjerna og Sindre. All påkøyrse av hjort viser desse viktige trekkorridorane.

Ny E39 gjennom Markane er planlagt delvis i tunnell og delvis i dagen. Ei av strekningane med veg i dagen og planlagt kryss med E39/Rv 15 ligg i Daleskogen/Svartevatnet. Her kryssar også eit regionalt viktig hjortetrek. For å unngå stadig kollisjon med hjort på ein på slike stader setja opp viltgjerde for å hindre hjortekryssing. Men spørsmålet vert då om hjorten finn alternativ. Som planmynde har kommunen ansvar for å sjå til at hjorten som art er ivareteken i oversiktsplanlegginga.

Påkøyrse Erdal.

Foto: Odd Rønningen

Av lokal trafikk er det spesielt viktig å vera merksam på trafikken inn og ut av dei største tettstadane. Ei lokal stamme av hjort har etablert seg på Riseøyane og kryssar Rv. 15 kloss inntil Stryn sentrum. Denne stamma vert lite beskatta på grunn av manglande sikker heit med jakt, og det kan måtte setjast i verk tiltak for å ta ut dyr i dette området.

Arbeid med ivaretaking av fallvilt, deriblant påkøyrd vilt, ligg til kommunen. Det kommunale viltfondet vert nytta til å betale for leigde tenester i dette arbeidet. Kostnaden med fallviltarbeidet nærmar seg no 100 000 pr år, medan heile fondet har årlege inntekter på opp mot 300 000. Ei stor hjortestamme vil som regel koste meir for den kommunale viltforvaltninga enn ei tynn stamme. Likevel kan ein registrere lite samanheng mellom antall fallvilt registrert og kostnaden med å handtere dette viltet. I 2018 kosta fallviltarbeidet i snitt dobbelt så mykje som i 2017 både når ein reknar i høve påkøyrde vilt og når ein reknar i høve total antal vilt som har omkome. Einskilde år kan det til dømes gå med mykje tid på å ettersøke observerte hjort med skade som er vanskeleg å finne igjen for ettersøkspersonalet. Uansett arbeidar kommunen for å halde kostnadane med fallviltarbeid så låge som mogleg.

Den mest effektive måten å redusere kostnaden på fallviltarbeidet på er uansett å redusere hjortestammane.

Ar	Påkjørt av bil (tal dyr)	Daude av sjukdom, skade og andre årsaker	Sum registrerte daude	Total kostnad med alt fallviltarbeid	Kostnad pr fallvilt registrert	Kostnad pr påkøyrd hjort
2004	16	11	28	15 500	554	969
2005	16	19	38	6 800	179	425
2006	9	20	29	14 850	512	1650
2007	16	35	51	20 510	402	1282
2008	37	18	55	46 165	839	1248

2009	20	37	57	33 909	595	1695
2010	10	25	35	23 356	667	2336
2011	21	56	77	23 500	305	1119
2012	13	18	31	42 269	1364	3251
2013	21	10	31	29 994	968	1428
2014	29	12	41	33 650	821	1160
2015	30	25	55	46 216	840	1541
2016	18	17	35	62 248	1779	3458
2017	46	12	58	82 967	1430	1804
2018	24	26	50	89 301	1786	3721

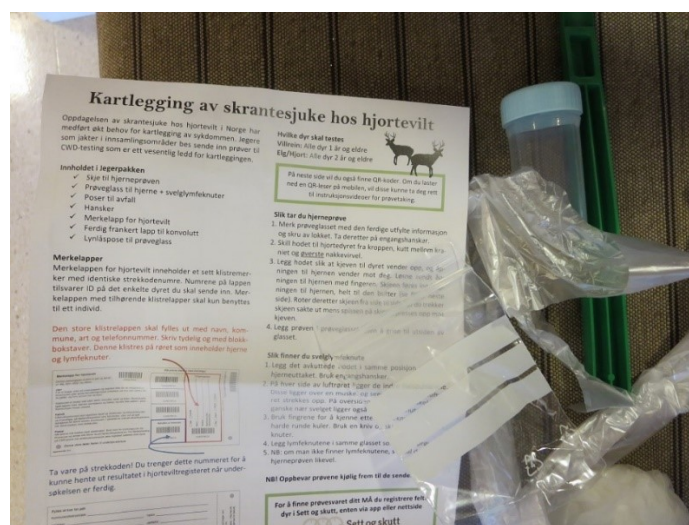
2.6 Faren for sjukdom aukar med større bestandar.

Ei sunn og livskraftig hjortestamme har desse kjenneteikna:

- Har nok mat (spesielt om vinteren) til at alle friske individ får nok naturleg føde, , til å overleve og kunne formere seg og føde sunne avkom med livskraft.
- Har nok mat til at også ungdyr, som ofte er taparar i konkurransen får nok mat til å legge på seg også i vinterhalvåret.
- Har ein mest mogleg naturleg kjønnsamansetning slik at formering skjer i stort nok omfang og til riktig tid på året.
- Er mest mogleg fri for sjukdom fordi dyra er i godt hold

I Stryn kommune har vi hatt liten avgang av hjort som har vore sjuk. Avgangen av dyr utanom jakt skuldast i hovudsak fysisk skade som følgje av fall, eller det skuldast drukning i flaumstore elver, ofte i kombinasjon. Fall i fjellsider på grunn av is har vore eit stort problem, men kommunen har støtta opp om minst tre fysiske tiltak for å redusere fallulykker. På eit punkt ovafor minnetavla i Bødal omkom i ei periode i gjennomsnitt 6 dyr pr år i snitt på grunn av is. Fjellhylla dyra passerte vart avstengt i begge ender og etter dette har vi berre hatt to påviste tilfelle av daud hjort.

Det vert systematisk samla inn prøver av alle vaksne fallvilt med tanke på skrantesjuka hjå hjort, også i vår kommune. Utvalde kommuner samlar også inn prøver frå ordinær jakt. Stryn kommune har ikkje vore plukka ut til slik prøvetaking. Men om sjukdomen skulle slå over frå villreinen til hjorten, må vi også rekne med at vår kommune må delta i arbeidet med å fjerne sjukdomen frå våre område.

Prøvetakingsutstyr for testing mot skrantesjuka.

Kolle med strandrøyrforgiftning på Rake, undersøkt av Mattilsynet. Typisk teikn er eit dyr i normal kondisjon som har mista alle sansevner. Ingen smittefare.

Smittbare viltsjukdomar er tettheitsavhengige. Det vil seie at desto tettare bestand vi har av arten, dess større er sjansen for sjukdomsutbrot og smittespreiing.

2.7 Vinterbeiteressursane er begrensa, beiteskadene er betydelege og hjorten kan truget det biologiske mangfoldet.

Gjennom kartlegging av vinterbeitene for hjort i kommunen har vi funne at beitepresset ikkje er kritisk stort. Tvert imot er beitegraden sjølv med dagens storleik på stammene, moderat til hard.

Naving av tre og vedhogst er ikkje støtteforing av hjort. Men kanskje kan dette mattilbodet hindre angrep på rundballageret.

Men...

Mange etablerte og nyetablerte fruktdyrkarar i kommunen finn det uaktuelt å starte opp eller halde fram produksjon utan at fruktarealet er gjerda inne med eit to meter høgt viltgjerde. Slike tiltak har til no fått støtte frå det lokale viltfondet, også fordi det har vore relativt få prosjekt pr år. Men viltfondet vil ikkje strekke til dersom auken i gjerdeprosjekt held fram slik vi har sett dei to siste åra.

Og enda verre...

Einskilde bønder har så store skader på grasproduksjonsareal at dei også har byrja å gjerde inne desse. Det vert ikkje ytt tilskot frå det lokale viltfondet til slik gjerding. Og grunngevinga er at desse beiteskadene kan og må hindrast ved å redusere hjortestammene. Denne grunngevinga er viktig å halde fast ved, for vi kan vanskeleg tenkje oss ein situasjon der det står viltgjerde på to meter rundt alle fulldyrka areal i kommunen. Mange vil sjå på det som ei estetisk «forureining».

Idealsituasjonen er at vi får redusert hjortestammene så mykje at alle som driv jordbruksproduksjon finn beiteskadene akseptable. Reduksjonen må skje på to måtar.

1. Ved å felle fleire dyr enn rekrutteringa totalt sett.
2. Ved å konsentrere jakta om innmark og felle alle potensielle skadedyr på innmark.

3. Organiseringa av hjorteforvaltninga i Stryn kommune

3.1 Kommunen sine oppgåver.

Hjorteviltforvaltninga er todelt;

- * Kommunen har ansvar for å ivareta viltet i all planlegging etter Plan- og bygningslova. For hjortevilt vil det i praksis seie å sikre trekkveggar for artane i høve veg og bebyggelse.
- * Den andre delen, haustingsdelen, som er styrt av viltlova, har også kommunen det største ansvaret for.

Kommunen har desse oppgåvene i ressursforvaltninga av hjort:

- opning av jakt
- fastsetjing av minsteareal
- godkjenning av vald
- godkjenning av bestandsplanområde
- godkjenning av bestandsplanar
- utsteding av fellingskvoter
- innsamling og rapportering av fellingsstatisikk
- rapportering av daudt vilt og påkøyning av vilt
- innkreving av fellingsavgift
- forvaltning av kommunalt viltfond.

3.2 Kommunalt viltfond.

Kommunen har forvalta det kommunale viltfondet sidan 2001. Inntektene til viltfondet er kommunale fellingsavgifter for alle felte hjort i kommunen; kr 340 for vaksne dyr og kr 180 for kalv. Inntektene til fondet var i 2018 på kr 311 000.

Vedtekte utgiftsposter er tilbakebetalt driftstilskot til alle storvald/bestandsplanområde på 15% av betalt fellingsavgift. I 2018 utgjorde dette kr 63 000. Vedteke driftstilskot til grunneigaroganet Stryn Hjorteutval utgjorde kr 60 000. Vedteken dekking av utgifter til aldersbestemming av felte hjort utgjorde kr 75 000. Alt fallviltarbeid skal dekkast av det kommunale viltfondet. Desse har variert ein god del frå år til år men utgjorde kr 83 000 i 2018. Tilsaman hadde vi meir eller mindre «bundne» utgifter på ca kr 280 000 i 2018. Før 2018 hadde fondet ein oppspart kapital på kr 560 000. Og det er ytt tilskot til tre viltgjerdeprosjekt for å beskytte frukt- og grøntproduksjon på ca kr 70 000 i 2018.

Viltfondet kan berre nyttast til viltoppgåver, men kan ikkje nyttast til kommunal administrasjon.

3.3 Andre viktige aktører i viltforvaltninga utanom kommunen.

Viktige aktører utanom Stryn kommune i hjorteviltforvaltninga er:

- * Vestland fylkeskommune. Rådgjeving og tilskotsordningar
- * Fylkesmannen i Vestland. Klagesakshandsamar.
- * Stryn Hjorteutval. Rådgjevande grunneigarorgan for den lokale hjorefvaltninga. Høyringsorgan. Utvalet består av eitt medlem frå kvart storvald/bestandsplanområde.
- * Stryn Ettersøkslag. Har avtale med kommunen om alt ettersøk av skada og påkjørt hjortevilt i kommunen og bidrag til fallviltstatistikken.
- * Stryn Jeger og fiskelag. Arrangerer den praktiske delen av jegerprøven.
- * Mattilsynet. Kontroll av viltkjøt og viltsjukdomar slik som Skrantesjuke.
- * Bestandsplanområda og storvalda.

Stryn Jeger- og fiskelag er ein viktig organisasjon spesielt for jegerar som ikkje er grunneigarar. Stryn JFF har over lang tid dreve arbeid for å få opp interessen for jakt og fiske blant dei unge. Vi veit at det er mange som årleg avlegg jegerprøven i kommunen. Men rekrutteringa blant hjortejegerane er svært dårleg. I andre kommuner har det vore eit større engasjement for å gje ungdom høve til å vera med på jakt i organiserte jaktlag. Dette bør vi også kunne få til i Stryn kommune.

3.4 Grunneigarorganisasjonen.

Dagens organisering av jaktrettshavarane i Stryn kommune er eit resultat av samarbeidet mellom kommunen og grunneigarane, delvis i disharmoni med stadig endring av lovverket:

I fyrste del av 1990-talet var talet på hjortevald i kommunen langt bortimot 100. Desse fekk sine årlege fellingskvoter med kvotetildeling som «retta avskyting», utan høve til samarbeid over valdgrensene. I 1998 hadde vi samla såpass mange småvald i felles einingar at vi var nede på 68 småvald. I 1999 hadde hjorteviltforskrifta opna for planbasert forvaltning i form av *driftsplanområde*. Eit krav til driftsplanen var at planområdet skulle vera organisert som eitt vald.

Olden driftsplanområde vart det fyrste området med planbasert hjorteforvaltning i fylket og Olden vald det fyrste storvaldet. Storvaldet vart organisert som ei prøveordning basert på underskrifter frå valdleiarane i alle småvalda som var med. Etter kvart organiserte dei fleste områda seg i slike storvald med driftsplan, og i 2004 hadde vi 11 storvald med driftsplan og 5 småvald som framleis hadde retta avskyting. Storvalda organiserte seg også i Stryn Hjorteutval på denne tida.

Lovverket vart endra. Driftsplan vart til bestandsplan, og kravet om organisering i eitt vald vart teke vekk. No kom kravet faktisk om at eit bestandsplanområde skulle bestå av minimum to vald. Våre bestandsplanområde bestod av berre eitt storvald.

Enn så lenge har dei statlege viltmynde godteke av eit bestandsplanområde kan bestå av eit organisert storvald, og etter kvart vert sannsynlegvis problemet løyst når to storvald går saman til eit enda større bestandsplanområde slik det gjorde då Olden og Oldedalen slo seg saman til eitt planområde i 2019. Men framleis har vi ei stor utfordring i organiseringsarbeidet:

Vik vald og Bø vald består framleis som småvald utan planbasert forvaltning og ingen planområde ynskjer dei velkomne inn. Dermed er det kommunale målpunktet frå 2003 om at alle vald skal ha gått over til planbasert forvaltning av hjorten innan 2006 ikkje innfridd.

UOVISION 09.03.2013 06:39:02 ● 28 004°C 039°F 9
 Merka kolle i Hornindal på tur mot sommarbeite og kalvingsland.

Grunneigarorganisasjonen for jakt på hjort i Stryn kommune ser slik ut i 2020:

Bestandsplanområde	Vald	Jaktområde	Jaktfelt	Areal
Olden og Oldedalen	Olden Oldedalen		Auflem, Muri, Brynestad, Bruvoll, Melheim, Løken, Eide, Beinnes, Breiskreda, Hjorteraåsa, Bukkeskora, Oldedalen vest, Oldedalen aust og Inste Oldedalen	72650
Oppstryn	Oppstryn (storvald)	Hjelle krins, Sunndalen, Erdalen og Flostranda	Glomnes-Vallsnos, Segestad, Hjelle, Bolstad, Fosnes, Grønfur, Erdal, Berge, Tjellaug, Greidung, Flo, Veslebygda, Grov, Guddal, Folven, Skåre	82950
Markane	Markane (storvald)		Øvre Røberg, Nedre Røberg, Sætren/Faleide, Langeset, Haugen, Nybø, Maurset, Dale, Grenda, Svarstad, Bergsida, Blå- svadet og Jutedalen	58050
Loen	Loen (storvald)		Loen, Tjugen, Sande, Sæten, Helset, Hogrenning, Bødal, Kjenndalen, Nesdal indre og Nesdal ytre.	53 200
Utvik	Utvik		Heggdal, Utvik aust, Verlo,	45050

	(storvald)		Bruland/Valaker, Frøyset, Tisthamar og Moldreim	
Kvalen	Kvalen (storvald)		Ytre Henden, Indre Henden, Hopland, Åland, Rand, Tvinnereim, Randaskogen	42000
Blakset/Fjelli	Blakset/Fjelli (storvald)		Gald, Sølvberg, bergset, Ulvedal, Roset, Blakset	27 600
Nedstryn	Nedstryn (storvald)		Rise/Ytreeide, Kirkeeide, Gjørven, Øvreeide, Sætre/Stauri, Årheim, Oppheim/Rake	26 000
Eikjevadet	Eikjevadet (storvald)	Seljeflåna Eikjevadet	Brekke, Nesje, Meland, Dispen, Mindresunde, Storesunde, Lunde	23 350
Innvik	Innvik (storvald)		Hilde, Øverbygda, Skåden og Lyslo	20 400
	Vik (småvald)		Vik	6 500
	Bø (småvald)		Bø	2 050

Dei 11 storvalda/bestandsplanområda har organisert seg i det felles grunneigarorganet Stryn Hjorteutval. Organet gjev uttale til viltsaker som lokale eller regionale viltorgan tek opp. Stryn Hjorteutval har også vore aktiv i organiseringa av grunneigarane i storvald, og i 2017 beslutta utvalet at alle bestandsplanar skulle samkøyrast frå og med 2019, med fire års plansyklus.

3.5. Framtidig organisering utifrå hjortebestandar sitt leveområde

I det kommunale måldokumentet for Stryn kommune frå 2003 hadde vi eit målpunkt på at:

«Bestandsplanar skal utarbeidast for hjortebestandar»

Dette er utdjupa slik i dokumentet:

«Bestandsplan kan berre godkjennast for vald som rommar minimum 50% av ein hjortebestand sitt leveområde. Bestandsplanen kan likevel romme små deler av andre bestandar sitt leveområde. Bestandsplan skal berre godkjennast om det kan dokumenterast minimum eitt svært viktig overvintringsområde for hjort i valdet».

Hjorteviltforskrifta sitt rundskriv (Rundskriv februar 2012) klargjer ikkje kva krav ein skal stille til ein hjortebestand, og rundskrivet stiller heller ikkje krav om at ein bestandsplan skal dekke ein hjortebestand sitt totale leveområde. Rundskrivet stiller heller ikkje krav om at bestandsplanområdet skal vera samanhengande, slik valdet skal vera. Derimot seier rundskrivet at:

«Det må utøves skjønn ved vurdering av bestandsplanområdet utforming, og det er viktig at bestandsplanområdet består av områder som individer i same bestand naturleg kan benytte seg av. Bestandsplanområdet kan overskride både kommune- og fylkesgrenser.»

I Utmarksressurs AS sin delrapport om Merkeprosjekt Hjort Nordfjord i 2007 er det gjort vurderingar av kartlagte hjortebestandar og kva totalt leveområde desse har. Klare skilje mellom bestandar er geografiske hindringar som breområde, høge fjell, fjordar og nokre stader også store elver. Som ein generell kommentar seier Utmarksressurs at lange dalføre krev større einingar enn eit meir ope kystlandskap. Ein annan konklusjon er at skiljet mellom bestandar er mest tydeleg langs botnen av dalføret og i mindre grad på tvers av dalføret.

	<p>Hjortekolla Minda vart merka på Mindresunde 02.03.2002. Ho vart funne daud etter fall/steinsprang på Bolstad i Hjelledalen den 15.09.2009, 21 år gamal. Den 2.mai var ho som regel framme på sommarbeitene på Bolstad og den 20.oktober var ho tilbake til vinterbeitet på Mindresunde kvart einaste år. Kor stor hennar flokk var veit vi ikkje. Men ho levde i eit viktig vinterbeiteområde saman med svært mange dyr, og ho hadde sommarbeite i eit område som også er kjent for stor hjortestamme. Vinter- og sommarbeitet hennar var i to forskjellige storvald/bestandsplanområde.</p>
---	---

Nedanfor har vi gjort ei vurdering av korleis dei eksisterande bestandsplanområda i Stryn tilfredsstillar kommunale mål, nasjonale mål og kunnskap om bestandar basert på merkeprosjekt.

Bestandsplanområde	Vinterbeiteomr.	I høve kommunale mål	I høve statlege retningsliner	Framtidig organisering
Olden-Oldedalen	Dalmunningen i Olden den viktigaste i kommunen.	Tilfredsstillar krava med noverande avgrensing.	Tilfredsstillar retn.liner med noverande avgrensing	<i>Bør vera som det er i dag.</i>
Oppstryn	Hjelledalen og Erdal innan planområdet og Mindresunde utanfor.	Tilfredsstillar krava med noverande avgrensing	Tilfredsstillar ikkje retningslinene fullt ut fordi vinterbeiteområde ligg utanfor	Bestandsplanområde for heile Strynedalen.
Markane	Ved Svarstad-Faleide og Dalane-Kjøs. Sommarbeite for bestandar på Nordsida.	Tilfredsstillar krava med noverande avgrensing for fleire delbestand	Ganske mange bestand. Vanskeleg å finne optimale grenser m.o.t hjortebestandar	Felles bestandsplanområde med Nordsida eller Hornindal.
Loen	Viktig vinterbeite i Loen, med spreidde delbestandar i dalføret. Viktig vinterområde på	Har meir enn halve leveområdet til bestandar i Strynedalen og Olden og	Området kontrollerer eit heilt dalføre og planområdet har vist at det kan forvalte	<i>Bør vera som det er i dag.</i> Felles bestandsplanområde med Strynedalen og

	Mindresunde i Strynedalen	heile leveområde for spreidde bestandar i dalføret	fleire bestandar innan egne grenser	med Olden-Oldedalen er optimal m.o.t bestandsforv. Men er for stort å forvalte.
Utvik	Viktig område på Tisthamar	Tilfredsstill krava til min. 50% av leveområde	Området har ikkje heilårs leveområde for nokon bestand	Felles bestandsplan-område med Innvik vil vera positivt.
Kvalen	Viktig område i Hennebygda og utanfor planområdet i Lote.	Tilfredsstill krava med noverande avgrensing.	Overvintrande hjort frå Lote kjem inn i området og delbestandar går lenger austover på Norsida.	Felles bestandsplan for Kvalen og Blakset/Fjelli vil omfatte heilårs leveområde for ein betydeleg hjortebestand.
Blakset/Fjelli	Uoversiktleg vinterbeite-område i stranda. Hjort på sommarbeite frå vinterområde på Lote/Hennebygda	Tilfredsstill krava til 50% av leveområdet for mindre bestandar.	Planområdet har ingen grenser med lite kryssing av hjort. Tilfredsstill i liten grad retningslinene	Felles bestandsplan for Kvalen og Blakset/Fjelli vil omfatte heilårs leveområde for ein betydeleg hjortebestand
Nedstryn	Område av aukande betydning på Kirkeeide, Gjørven og Øvreeide	Tilfredsstill krava med noverande avgrensing.	Tilfredsstill ikkje retningslinjer om 100% av leveområdet for nokon bestand	Bestandsplan-område for heile Strynedalen, der også Bø vald er med i planområdet
Eikjevadet	Veldig viktig vinterområde på Mindresunde	Tilfredsstill krava med noverande avgrensing. (50%)	Tilfredsstill ikkje retn.liner om 100% av leveområdet for nokon bestand.	Bestandsplan-område for heile Strynedalen
Innvik	Vinterområdet ligg på Heggdal og dermed utanfor planomr.	Tilfredsstill i liten grad kommunale mål i høve avgrensing.	Har ingen hjortebestand sitt totale leveområde i planområdet	Felles bestandsplan-område med Utvik vil vera positivt

4. utfordringar som måldokumentet må løyse.

4.1 Organisatoriske utfordringar.

Dei organisatoriske utfordringane som kommunen må ta stilling til i måldokumentet for hjorteforvaltninga er:

- Framleis i 2019 hadde vi to småvald som ikkje er kome med i planbasert hjorteforvaltning. Begge valda søkte seg inn i kvar sitt bestandsplanområde som egne vald, men storvalda som danna desse bestandsplanområda nekta dei innpass og søkte om ny godkjenning av bestandsplanane sine utan desse valda. Kommunen godkjente bestandsplanane. Etter at dette vart påklaga av småvalda endte saka til avgjerd hjå fylkesmannen. Fylkesmannen konkluderte med at vald som ikkje frå før er med i eit bestandsplanområde ikkje har klagerett på godkjenning av ein bestandsplan. Spørsmålet er då kva grunnlag som er godt nok for å få innpass i eit bestandsplanområde for dei som ikkje har planbasert forvaltning.
- Organiseringa i storvald ser ut til å ha gjort grunneigarane skeptiske til å danne bestandsplanområde som er geografisk større enn storvaldet. Bestandsplanområde bør vera så store at dei rommar ein stor nok bestand sitt totale leveområde. Planområdet bør likevel ikkje vera større enn at organisasjonen (styret for bestandsplanområdet) til eikvar tid har oversyn over forvaltninga i heile området og føler seg heime i organisasjonen.
- Ikkje alle bestandsplanområde/storvald stettar retningslinene til hjorteviltforskrifta om at eininga skal huse ein hjortebestand sitt leveområde fullt ut. Oversynet i kapittel 3.5 syner at dette gjeld dei fleste bestandsplanområde i kommunen.
- Retningslinene til hjorteviltforskrifta stiller krav om storleik på bestandsplanområda som tek i seg større delar av hjortestammer sine leveområde enn det kommunen sitt måldokument frå 2003 gjer. Dette bør rettast opp i nytt måldokument for kommunen. Dersom retningslinene vert lagt til grunn, vil vi i framtida ha eitt bestandsplanområde i kvart av dei tre hovuddalføra inn mot breen; Strynedalen, Lodalen og Oldedalen. Vi vil ha eitt planområde i Vikane, eitt på Nordsida og eitt i Markane. Tilsaman 6 planområde.
- For få bestandsplanområde praktiserar ordningar med overgang mellom jaktfelt i vald og ingen bestandsplanområde har til no praktisert overgang mellom vald etter avtale. Dette gjev ei stivbeint forvaltning med liten sjanse for å ta ut spesielt skadegjerande individ og grupper av dyr.
- For få vald praktiserer å ha overskotskvoter som kan tildelast jaktfelt eller vald som har fylt opp kvotene i bestandsplanområdet. På denne måten får bestandar bygge seg opp på grunn av manglande kvote. Overskotskvoter kan kombinerast med overgangsordningar som gjer at ordningane kan opplevast som rettferdige.
- Stryn Hjorteutval og Stryn Ettersøkslag er eksempel på organisasjonar som har stor betydning for hjorteforvaltninga i Stryn kommune. Det er viktig at den kommunale viltforvaltninga nyttar organisasjonane i høyring av viltsaker og tek dei med på råd i saker som vedkjem forvaltninga
- Mange ungdomar lokalt, som har teke jegerprøven, har liten sjanse til å delta i organisert hjortejakt. Med økonomisk medverknad av viltfondet kan kommunen og organisasjonane gå saman om eit prøveopplegg for å sikre at fleire får sjansen til å prøve hjortejakt.

4.2 Andre forvaltningsmessige utfordringar.

Dei andre utfordringane, som i stor grad vedkjem bestandsplanane sitt innhald, er:

- Det er ei utfordring for kommunen å nytte alt tilgjengeleg materiale for å kunne drive ei god nok forvaltning av hjorten. Fyrst og fremst gjeld det å nytte dataene frå det store merkeprosjektet vi hadde i Nordfjord frå 2001 til 2006. Dette er meir eller mindre varig kunnskap fordi trekkvegar ligg faste frå år til år. Andre kunnskapskjelder er Sett Hjort-registreringar, vårteljingsresultat, aldersbestemming for å finne storleik på dei ulike årgangane og produktiviteten i desse, og det gjeld vektutvikling på dyra og kjønnsamansetjing i bestandane.
- Aldersbestemming av alle felte dyr bør føregå fram til ein har fått hjortestandane ned på det bestandsmålet som det kommunale måldokumentet set og har rimeleg tryggleik for at dette er tilfelle.
- Mange har manglande forståing for verdien av kjeveinnsamling for aldersbestemming av alle felte hjort i kommunen. Sjølv om aldersbestemminga av dyr eldre enn 1.5 år før eller seinare tek slutt, har denne innsamlinga også ein annan funksjon. Den er ein kontroll av avskytinga i høve krav i bestandsplanane. Denne kontrollen kan også gjerast på annan måte, men ikkje utan vidare mindre ressurskrevande måte.
- Fellingskvotene i bestandsplanane er generelt for små eller oppfyltinga av kvota er for dårleg i høve den bestandsveksten vi har sett. Spesielt vert det felt for få dyr påfølgande år etter rekordhøge fellingstal. Bestandsplanane sin kvotestorleik bør ta utgangspunkt i forventa fellingsresultat + eit påslag som legg opp til 75-80% felling. På denne måten har ein ein sikkerheitsmargin i tilfelle bestandsvekst i planperioden.
- Det vert felt for få fjorkoller og for mange hynnel. Ved å felle like mange ungdyr av begge kjønn kan dette også rette opp mangelen på rekrutteringa til meir eldre bukk. Alle bestandsplanar bør vise korleis planområdet har tenkt å redusere uttaket av hanndyr og auke uttaket av hodyr som er 1,5 år.
- Fellingsprosenten på vaksen bukk, spesielt eldre dyr med meir enn 5 greiner pr gevirstang, er for høg. Dette vil rettast opp til ein viss grad ved å spare fleire hynnel (1.5 år), men bestandsplanane bør også vise tiltak for å få unngå felling av for mange eldre bukk. Vi må få tilbake representantar for dei verkeleg store dyra.
- Jakttrykket på kalv bør vera minimum 30% i arbeidet mot ei sunnare hjortestamme. Det vil seie at felte kalv av totalt antal felte dyr bør vera over 32%. Alle bestandsplanar bør ha innarbeidd målsetjing og strategi for å felle meir kalv enn det vi gjer i dag.

5. Framlegg til nytt måldokument

Mål for stammestorleik:

Hjortestammene skal stabiliserast på eit nivå der det vert født og skote **ca 600** hjort pr år. Dette tilsvarar ein stammestorleik vi hadde fram til 2005 og fører til at vi må drive reduksjonsavskyting i fleire år frå 2017-nivået.

Delmål 1: Ny stammestorleik skal ikkje vera større enn at grasforproduksjon kan skje utan inngjerding med viltgjerde.

Delmål 2: Ny stammestorleik skal vera slik at vi ikkje har meir enn 24 viltkollisjonar pr år i kommunen.

Delmål 3: Ny stammestorleik skal ikkje vera avhengig av vinterforing, og beiteutsatte planter som alm skal kunne forynge seg der den er naturleg førekomande.

Mål for naturleg samansetjing av hjortestammene.

Hjortestammene skal beskattast på ein måte slik at dei har ein mest mogleg naturleg alders- og kjønnsfordeling.

Delmål 1: Forholdstalet kolle/bukk i Sett Hjort skal stabiliserast på under 1,5.

Delmål 2: Vi skal oppnå kjønnsbalanse i beskatninga av ungdyr ved å auke uttaket av unge hodyr og redusere uttaket av hynnel.

Delmål 3: Vi skal auke uttaket av kalv til 32% slik at jaktpresset på kalv, ungdyr og toåringar vert på same nivå; 30 % av aldersgruppa sin gjenlevande storleik.

Delmål 4: Ny kjønnsbalanse skal vera slik at alle bestandsplanområde har registrert minimum ein storbukk (6-greinar eller meir) pr 5 000 dekar teljande hjorteareal etter at jakta er slutt.

Mål for organisering i bestandsplanområde.

Bestandsplanområdet skal romme minimum heile leveområdet til minst ein betydeleg hjortebestand og all hjortejakt i kommunen skal skje med bakgrunn i planbasert forvaltning.

Delmål 1: Stryn kommune skal vera organisert i maksimalt 6 bestandsplanområde innan utgangen av 2025, og alle vald skal ta del i planbasert forvaltning.

Delmål 2: Bestandsplanområde som kryssar kommune- og fylkesgrenser skal kunne halde fram grenseoverskridande.

Mål for utøving av hjortejakta.

Hjortejakta skal føregå på ein mest mogleg human, sikker og samfunnsmessig akseptert måte.

Delmål 1: Ingen morlause kalvar på grunn av fråskyting av mora skal gå igjen etter jakta.

Delmål 2: All påskyting av hjort utan at ein finn det felte dyret skal følgjast opp med eit godkjent ettersøk.

Delmål 3: Hjortejakta må ikkje verke ekskluderande på andre måtar å nytte utmarka på, slik som bærplukking, småviltjakt og anna friluftsliv.

Delmål 4: Fyrstegongsjegerar skal få høve til å delta i forsøk med hjortejakt i kommunen gjennom eit prøveprosjekt med kommunen og organisasjonane.

Delmål 5. Alle typer skjul (jakthytter, tårn, gapahuker m.v) skal vera trygt plassert med sikker skyteretning vekk frå område med menneskeleg aktivitet.

Delmål 6. Foring av hjort for å lokke eller samle dyr frå nabo- jaktfelt eller jaktområde er ikkje tillate. Det kan ikkje leggast ut lokkeforing nærare enn 300 meter frå jaktfeltgrense utan at dette er avtalt mellom jaktfelta/jaktområda.

Det var ein gong.....

Helsing
Stryn kommune, Avdeling plan og næring

Odd Rønningen
miljøvernleiar

Dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur